

POSTANOWIENIE

27 czerwca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

na posiedzeniu niejawnym 27 czerwca 2024 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa A.H.

przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.

o zapłatę ewentualnie o ustalenie, ewentualnie o zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 17 marca 2022 r., I ACa 527/20,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 21 lipca 2020 r. Sąd Okręgowy w Warszawie w punkcie pierwszym (1) oddalił powództwo A.H. przeciwko Bank S.A. w W. o zapłatę ewentualnie o ustalenie, ewentualnie o zapłatę, a w punkcie drugim (2) orzekł o kosztach postępowania.

Wyrokiem z dnia 17 marca 2022 r., w następstwie apelacji powódki, Sąd Apelacyjny w Warszawie w punkcie drugim (II) zmienił zaskarżony wyrok w punkcie pierwszym częściowo w ten sposób, że zasądził od Banku na rzecz powódki kwoty 170.214,32 zł i 25.967,46 CHF z bliżej oznaczonymi ustawowymi odsetkami za opóźnienie, oraz w punkcie drugim – co do kosztów postępowania, w punkcie trzecim (III) oddalił apelację w pozostałym zakresie, a w punkcie czwartym (IV) rozstrzygnął o kosztach postępowania apelacyjnego.

W skardze kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, pozwany wskazał przyczyny kasacyjne określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. Jego zdaniem w sprawie wystąpiło istotne zagadnienie prawne, wyrażające się w pytaniu, czy przy dokonywaniu oceny klauzul przeliczeniowych, tj. klauzul przewidujących stosowanie kursu kupna do wypłaty kredytu lub kursu sprzedaży do spłaty rat kapitałowo-odsetkowych, wynikającego z Tabeli kursowej Banku, z perspektywy abuzywności, należy uwzględnić, że art 111 ust. 1 pkt 4 Prawa bankowego daje (i dawał w czasie zawierania umowy) bankowi podstawę do ustalania kursów w Tabeli kursowej banku i żaden przepis prawa nie przewidywał w dacie zawarcia Umowy kredytu obowiązku wskazywania w jej treści sposobu ustalania kursów walut, a w konsekwencji umowy o kredyt denominowany odzwierciedlały ówczesnie obowiązujący model ustawowy i w tym zakresie powinny być wyłączone spod oceny z perspektywy abuzywności zgodnie z art 1 ust 2 Dyrektywy Rady 93/13?

W ocenie skarżącego w sprawie istnieje też potrzeba wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów w odniesieniu do umów kredytów denominowanych, tj. art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w związku z art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13 oraz art. 1 pkt 1 lit. a i art. 4 ustawy antyspreadowej w związku z art. 385¹ § 1 k.c. Rozbieżności te odnoszą się do ustalenia następujących kwestii:

A) Czy w świetle prawidłowej wykładni art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w związku z art. 6 ust. 1 Dyrektywy Rady 93/13 możliwe jest dalsze wykonywanie umowy kredytu denominowanego po wyeliminowaniu z niej, uznanych za abuzywne, klauzul przeliczeniowych:

- bez wypełnienia powstałej w ten sposób luki w umowie, z zachowaniem pozostałych postanowień umownych,

- poprzez wypełnienie powstałej w tej sposób luki w umowie zastosowaniem art. 358 k.c.,

- poprzez wypełnienie powstałej w ten sposób luki w umowie zastosowaniem art. 56 k.c. w związku z art. 41 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. - Prawo wekslowe, czy też prawidłowa wykładnia art. 385¹ § 1 i § 2 k.c. w związku z art. 6 ust. 1 Dyrektywy Rady 93/13 prowadzi do wniosku, że eliminacja klauzul

przeliczeniowych z umowy kredytu denominowanego winna prowadzić do upadku (nieważności) całej umowy kredytu, z uwagi na brak możliwości dalszego jej wykonywania?

B) Czy prawidłowa wykładnia przepisu art. 1 pkt 1 lit. a) oraz art. 4 ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 385¹ § 1 k.c. oznacza, że wejście w życie ustawy antyspreadowej z dniem 26 sierpnia 2011 r. potwierdziło ważność umów o kredyt denominowanych zawartych przed dniem wejścia w życie ww. ustawy i zawartych w nich postanowień oraz wykonalność umów tego typu, które nie określały zasad ustalania kursu wymiany na potrzeby stosowania umowy kredytu i wyeliminowało abuzywny charakter postanowień umownych, czy też prawidłowa wykładnia wskazanych artykułów nie wyłącza możliwości powoływania się na abuzywność klauzul związanych ze sposobem określania kursu waluty, po jakim ma być dokonywana wypłata kredytu i spłata rat kapitałowo - odsetkowych, zawartych w umowach kredytów denominowanych, które podpisane i realizowane były jeszcze przed wejściem w życie tej nowelizacji?

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłączną podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi

kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, skarżący, który jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał przyczynę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., powinien odpowiednio sformułować zagadnienie prawne, wskazać przepisy prawa, na których tle zagadnienie się wyłoniło oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą możliwość rozbieżnych ocen prawnych oraz świadczącą o istotności tego zagadnienia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, Nr 1, poz. 11; z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, niepubl.; z 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, niepubl.). Zagadnienie jest istotne, jeżeli jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla ukierunkowania praktyki sądowej i rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie powstało (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 września 2012 r., II CSK 180/12, niepubl. oraz z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14), wywołuje poważne wątpliwości, a zarazem nie było dotychczas rozstrzygnięte w judykaturze albo dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, niepubl.).

Zagadnienia i wątpliwości wykładnicze wskazane przez pozwanego nie czynią zadość wskazanym wymaganiom.

Pierwsze z zagadnień nie ma poważnego charakteru, gdyż jest jasne, że art. 111 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (tekst jedn. Dz. U. z 2002 r., Nr 72, poz. 665 ze zm.; dalej - "Prawo bankowe") nie jest przepisem dyspozytywnym, który ma kształtować treść stosunku umowy kredytu, a w szczególności determinować kształt mechanizmu waloryzacyjnego w zakresie kursu walutowego miarodajnego dla przeliczeń, co dopiero pozwalałoby odwołać się do domniemania, że ów kształt był wynikiem należytego wyważenia ogółu praw i obowiązków stron przez ustawodawcę i wyłączałoby kontrolę abuzywności zgodnie z art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13 (por. też motyw 13 dyrektywy 93/13 oraz wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 21 marca 2013 r., w

sprawie C-92/11, RWE Vertrieb AG przeciwko Verbraucherzentrale Nordrhein-Westfalen e.V., pkt 26 i n.).

Pozostałe wątpliwości wykładnicze zostały już wystarczająco wyjaśnione w orzecznictwie Sądu Najwyższego.

Przed wszystkim Sąd ten wielokrotnie wyjaśniał, że w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu denominowanego w walucie obcej umowa ta nie może wiązać stron w pozostałym zakresie ani jako kredyt złotówkowy (z oprocentowaniem obliczanym na podstawie wskaźnika LIBOR/SARON), ani jako tzw. kredyt czysto walutowy. W szczególności bowiem wskazuje się, że utrzymanie takiej umowy jako kredytu czysto walutowego prowadziłoby do niedopuszczalnego zniekształcenia woli stron, która ukierunkowana była od początku na wypłatę kredytu w walucie krajowej (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 694/22, niepubl., z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22 i II CSKP 405/22, niepubl., z 20 maja 2022 r., II CSKP 713/22 i II CSKP 943/22, niepubl., z dnia 26 maja 2022 r., II CSKP 650/22, niepubl. i z dnia 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22, niepubl.).

Sąd Najwyższy wielokrotnie wypowiadał się również co do warunków, jakie muszą być spełnione, aby luka powstała w wyniku upadku klauzuli abuzywnej – powodująca upadek umowy - mogła być wypełniona innym unormowaniem, zwracając w szczególności uwagę, że zależy to (m.in.) od decyzji konsumenta, że chce być chroniony przed upadkiem umowy (por. w szczególności wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 3 października 2019 r., C-260/18, Kamil Dziubak, pkt 55-56, z dnia 2 września 2021 r., C-932/19, OTP Jelzálogbank i in., pkt 48 oraz z dnia 8 września 2022 r., C-80/21, C-81/21 i C-82/21, D.B.P., pkt 74, z dnia 16 marca 2023 r., C-6/22, M.B. i in., pkt 43-45, teza; por. też postanowienie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 17 listopada 2021 r., C-655/20, Marc Gómez del Moral Guasch przeciwko Bankia SA, pkt 48-52; por. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2023 r., II CSKP 617/22, niepubl.). W tym kontekście wypowiadał się też co do niedopuszczalności zastąpienia niedozwolonych postanowień kursowych przez sięgnięcie do wykładni oświadczeń woli (art. 65 k.c.), art. 41 Prawa wekslowego albo art. 358 § 2 k.c. (por. w

szczegółności wyroki Sądu Najwyższego z dnia 27 maja 2022 r., II CSKP 395/22, niepubl., z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22 i z dnia 27 kwietnia 2023 r., II CSKP 1027/22 oraz tam przywoływane orzecznictwo).

Sąd Najwyższy wskazywał też wielokrotnie, że skutków abuzywności klauzul ryzyka walutowego i klauzul kursowych (przeliczeniowych) w żaden sposób nie podważyła ustawa z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 165, poz. 984; dalej – „ustawa antyspreadowa”). W szczególności w uzasadnieniu wyroku z dnia 29 listopada 2023 r., II CSKP 1753/22 (niepubl.), nawiązując do swego wcześniejszego orzecznictwa (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, z. B, poz. 20, z dnia 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22, niepubl. i z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 810/23, niepubl.), stwierdził, że z art. 4 ustawy antyspreadowej wynika, iż nowe przepisy miały zastosowanie także do starych kredytów (kredytów udzielonych przed jej wejściem w życie), które nie zostały całkowicie spłacone – jednakże tylko do części pozostającej do spłaty. Stare kredyty w części już spłaconej pozostały zatem poza zakresem unormowania. Już to wskazuje, że celem ustawodawcy nie było sanowanie umów nieważnych (brak w tym zakresie jakiegokolwiek regulacji), co potwierdza treść przepisu, gdyż - ściśle rzecz biorąc – spłacone w całości albo w części mogą być tylko kredyty z umów ważnie zawartych; nieważność umowy kredytu sprawia, że nie ma kredytu, który mógłby być udzielony czy spłacany, a faktyczne wypłaty czy spłaty są tylko świadczeniami nienależnymi. W rezultacie trzeba stwierdzić, że nowelizacja miała oddziaływać na stare kredyty tylko *pro futuro* i dotyczyć jedynie umów ważnych. Zarazem nie ma wystarczających podstaw, by uznać, że w ten sposób ustawodawca dał wyraz założeniu o ważności umów zawierających abuzywne klauzule indeksacyjne. Trudno wszak przyjąć, że zobowiązując banki do zmiany umów – w części pozostalej do spłaty - tak, by czyniły zadość nowym standardom, ustawodawca całkowicie pominął regulację dotyczącą skutków abuzywności klauzul indeksacyjnych (i związanej z tym luki umownej), choć ta musiała wywoływać zasadnicze wątpliwości co do rozliczenia dotychczasowych spłat kredytu. Równie trudno przyjąć, że w założeniu ustawodawcy do czasu wejścia w życie ustawy

antyspreadowej umowy indeksowane do CHF zawierające wadliwe klauzule indeksacyjne obowiązywały jako umowy kredytu złotowego, oprocentowane według stopy obliczanej na podstawie wskaźnika właściwego dla kredytów w CHF (LIBOR), w istocie bowiem nie byłyby to już umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty obcej, a tylko takich miały dotyczyć rozwiązania wprowadzane ustawą antyspreadową (tylko w stosunku do nich miały sens). Nie można też przeoczyć, że w przepisach ustawy antyspreadowej nie przewidziano zastąpienia klauzul abuzywnych – *ex lege* i *ex tunc* - skonkretyzowaną regulacją zastępczą, która korzystałaby z domniemania, że owe konkretne rozwiązania są wynikiem należytego wyważenia ogółu praw i obowiązków stron przez ustawodawcę i wyłączała kontrolę abuzywności zgodnie z art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13 (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18 i z dnia 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22). Wszystko to oznacza, że ustawa antyspreadowa miała – jeżeli chodzi o umowy zawarte przed jej wejściem w życie – dotyczyć jedynie umów ważnie zawartych i w żaden sposób nie regulowała (nie sanowała) abuzywnych klauzul indeksacyjnych (por. też wyroki Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115, z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, z dnia 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22 i z dnia 25 października 2023 r., II CKSP 810/23). Nałożenie na banki obowiązku zmiany tych umów, tak by czyniły zadość standardowi wskazanemu w art. 69 ust. 2 pkt 4a oraz art. 75b Prawa bankowego, mogło służyć tylko korekcie czy uzupełnieniu postanowień, które choć niedoskonałe, były jednak dozwolone. W szczególności mogło chodzić o postanowienia, które wprawdzie nie były sformułowane w sposób jednoznaczny, jednakże mimo to nie naruszały znacząco (rażąco) interesów konsumenta. Być może w ten sposób można było np. ocenić – choć kwestia wymagałaby pogłębionej analizy (ewentualności takiej nie wyklucza wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 18 listopada 2021 r., C-212/20, A. S.A., pkt 70-79) – klauzul indeksacyjnych wskazujących wprost, że przeliczenia waluty krajowej na CHF i na odwrót będą dokonywane według wartości rynkowej waluty (por. art. 41 Prawa wekslowego), bez dalszego uszczegółowienia, co dla przeciętnego konsumenta nie jest w pełni czytelne i mogło podlegać doprecyzowaniu stosownie do art. 4 ustawy

antyspreadowej w związku z art. 69 ust. 2 pkt 4a Prawa bankowego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2023 r., II CKSP 810/23).

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił, jak w sentencji.

(r.g.)

(K.L.)